

Gymnasiearbete för högskoleförberedande examen

Syftet med den här texten är att ge övergripande information om och kommentarer till gymnasiearbetet för högskoleförberedande examen. Texten vänder sig i första hand till lärare. Stora delar av innehållet finns också i Skolverkets bok "Gymnasieskola 2011".

Exempel som beskriver hur gymnasiearbeten kan genomföras utifrån examensmålen för respektive program finns publicerade på Skolverkets webbplats i anslutning till denna text. För lärare kan det vara intressant att ta del av exempel från flera program då exemplen beskriver olika arbetsformer och det finns många beröringspunkter mellan de olika högskoleförberedande programmen vad gäller gymnasiearbetet.

Ett godkänt gymnasiearbete om 100 poäng är obligatoriskt för att få ett examensbevis inom gymnasieskolan. Poängen visar på omfattningen av elevens arbetsinsats.

Gymnasiearbetet ska vara *ett kvitto* på att eleven är *förberedd för högskolestudier*. Därför är det lämpligt att eleven genomför gymnasiearbetet i slutet av utbildningen. Gymnasiearbetets koppling till examensmålen är tänkt att förstärka helhetssynen på utbildningen. Det är hela utbildningens innehåll som sammantaget spelar roll för att en elev ska få gymnasieexamen.

I förberedelserna för högskolestudier ingår att eleven tränar ett erfarenhetsbaserat och vetenskapligt grundat arbetssätt. Det handlar till exempel om att eleven successivt utvecklar förmåga att planera, genomföra och utvärdera arbeten och att ge, beakta och värdera respons. Det handlar också om att eleven utvecklar sin problemlösningsförmåga och lär sig förhålla sig kritiskt och självständigt till källor. I högskoleförberedelsen ingår dessutom att eleven utvecklar sin kommunikationsförmåga, såväl skriftligt som muntligt. När det blir dags att genomföra gymnasiearbetet och visa upp sina kunskaper, ska alltså eleven vara redo och ha med sig de verktyg som behövs.

Examensmålen styr

Examensmålen ska styra gymnasiearbetets utformning och innehåll. Mål för gymnasiearbetet ingår som en del i examensmålen för att betona att elevens gymnasiearbete ska inriktas mot programmets karaktär, detta gäller även för särskilda varianter. Det är utifrån målen för gymnasiearbetet som läraren bedömer om elevens gymnasiearbete är godkänt eller inte. Det finns alltså ingen särskild ämnesplan för gymnasiearbetet.

Gymnasiearbetet ska utgå från centrala kunskapsområden inom programmet. Examensmålen beskriver dessa kunskapsområden för respektive högskoleförberedande program. Det är alltså examensmålen och de centrala kunskapsområdena som sätter ramar för elevens val av gymnasiearbete inom ett högskoleförberedande program. I ett enskilt gymnasiearbete är det dock inte rimligt eller önskvärt att täcka in alla centrala kunskapsområden som ryms inom programmet. En viktig aspekt av gymnasiearbetet är ju också att eleven genom sin frågeställning eller formulerade idé kan avgränsa sitt arbete.

Inom gymnasieskolan kan gymnasiearbetet styras mot programmens olika inriktningar men gymnasieförordningen fastställer dock enbart att arbetet ska vara inriktat mot examensmålen för programmet. När det gäller vuxenutbildningen säger förordningen om vuxenutbildning att arbetet ska göras inom ramen för examensmålen för det program som utbildningen huvudsakligen motsvarar.

Hur kan gymnasiearbetet organiseras?

Det finns ingen reglering om huruvida gymnasiearbetet ska genomföras i grupp eller enskilt. Varje elev ska dock bedömas och betygsättas individuellt. Om några elever genomför gymnasiearbetet i grupp måste läraren alltså kunna följa även elevens individuella arbete för att skaffa sig ett bedömningsunderlag för varje enskild elev.

Inom vuxenutbildningen, och ibland i gymnasieskolan, kan det av praktiska skäl vara svårt att genomföra gymnasiearbetet tillsammans med andra elever. Att eleven ska presentera och diskutera sitt arbete samt även ge respons på andras arbeten kan då lösas på olika sätt, till exempel genom samverkan mellan vuxenutbildning och gymnasieskola. Med hjälp av distansmetoder kan också olika former för presentation, diskussion och responsförfarande utvecklas.

Idén till ett gymnasiearbete kan komma från eleven men det är också tänkbart att den ansvariga läraren eller arbetslaget utformar ett tema eller område för gymnasiearbetet som gäller för flera elever. Teman eller uppgifter kan även tas fram i samverkan med högskolor/universitet eller arbetsliv. Utifrån temat kan eleven formulera en idé till sitt gymnasiearbete. På högskola och universitet förekommer det att

studenterna styrs i valet av ämne när de till exempel ska skriva uppsats. Det kan dessutom underlätta för skolan att organisera stödet/handledningen till eleverna om en hel grupp elever arbetar med samma tema.

Gymnasiearbetet kan genomföras parallellt med och även i samverkan med kurser som ligger i slutet av utbildningen. Det är dock viktigt att poängtera att gymnasiearbetet är ett eget arbete om 100 poäng med egna mål.

Ansvarig lärare och medbedömare

Den ansvariga läraren utses av rektor. Gymnasiearbetet är ett självständigt arbete, men det ingår i genomförandet att eleven i diskussion med läraren utvecklar sitt arbete och dess resultat som en del av en vetenskapsliknande process som också förekommer inom högskolan.

Medbedömaren ska ha erfarenhet av det kunskapsområde som gymnasiearbetet handlar om. Det kan vara en annan lärare, eller en representant från högskolan eller arbetslivet. Ansvarig lärare beslutar om betyget på gymnasiearbetet men innan läraren sätter betyget ska medbedömaren ha yttrat sig.

Betyg och bedömning

Som betyg på gymnasiearbetet ska läraren använda någon av beteckningarna E eller F. En elev som har nått målen för gymnasiearbetet ska få betyget E. I annat fall ska betyget F användas. För gymnasiearbetet används alltså en tvågradig betygsskala i stället för den sexgradiga som används för kurser.

För att gymnasiearbetet ska bedömas som godkänt ska målen för gymnasiearbetet uppnås. Stöd för bedömning av gymnasiearbetet beskrivs för vart och ett av programmen i de programspecifika kommentarerna nedan.

Elevens planering, genomförande och utvärdering

Gymnasiearbetet ska utföras på ett sådant sätt att eleven formulerar en frågeställning (gäller ej estetiska programmet) samt planerar, genomför och utvärderar ett större arbete som utgår från centrala kunskapsområden inom programmet. Gymnasiearbetet ska redovisas på ett sätt som efterliknar de redovisningsformer som förekommer inom relevanta högskoleutbildningar med en kort sammanfattning eller beskrivning av arbetet på engelska. Eleven ska presentera och diskutera sitt arbete samt ge respons på andra gymnasiearbeten.

Elevens frågeställning prövas med avseende på *genomförbarhet* och *syfte* och *avgränsningar* definieras. Eleven upprättar en plan som utgår från frågeställningen. För estetiska programmet kan elevens plan utgå från en frågeställning eller en formulerad

idé för det aktuella gymnasiearbetet. Därefter genomför eleven sitt arbete med relevanta metoder. I genomförandet behöver eleven visa att hon eller han kan följa planeringen och vid behov revidera den. Dessutom ingår i genomförandet att eleven i diskussion med läraren utvecklar sitt arbete. Att vara förberedd för högskolestudier innebär bland annat att kunna ta initiativ i och ansvar för *planering* och *genomförande*. Gymnasiearbetet förutsätter att eleven arbetar självständigt samtidigt som arbetet måste ske i dialog med den ansvariga läraren. I *utvärderingen* ingår att eleven återkopplar till sin frågeställning eller sin formulerade idé samt att resultatet värderas med avseende på styrkor, svagheter, betydelse och begränsningar. Här ingår också att eleven kritiskt värderar valda källor.

Gymnasial nivå

Det är viktigt att poängtera att gymnasiearbetet ska vara ett arbete på *gymnasial nivå* och visa på *förberedelse för högskolestudier*. Skillnaden mellan ett arbete på gymnasial nivå och ett arbete på högskolenivå är både kvantitativ och kvalitativ. Kraven på ett gymnasiearbete kan inte ställas lika högt som kraven på ett arbete på högskolenivå vad gäller omfång och graden av vetenskaplighet, till exempel hur väl frågeställningen avgränsas, hur källmaterialet används eller hur eventuellt empiriskt material samlas in och säkerställs. Gymnasiearbetet går inte att jämföra med ett högskolearbete även om arbetsmetoder och presentationsformer ska efterlikna högskolans.

Redovisning och respons

Målen för gymnasiearbetet skiljer sig åt en del mellan de sex högskoleförberedande programmen när det gäller hur arbetet ska redovisas. I de programspecifika kommentarerna nedan anges redovisningsformerna för respektive högskoleförberedande program. Inom flera av programmen redovisas gymnasiearbetet i en skriftlig *rapport* och inom samtliga program ingår att eleven ska *presentera* och *diskutera* sitt samt ge *respons* på andra gymnasiearbeten. Arbetet ska också beskrivas eller sammanfattas på *engelska*. För samtliga program gäller också att redovisningsformerna ska efterlikna de former som förekommer inom relevanta högskoleutbildningar.

Presentationsformer och formerna för diskussion och respons kan förstås skilja sig åt mycket mellan olika arbeten, dels beroende av ämne för arbetet, dels beroende av praktiska förutsättningar. En presentation kan till exempel göras med hjälp av en film eller en webbsida. En diskussion kring gymnasiearbetet i större eller mindre grupp tillåter eleven att visa att hon eller han har tillägnat sig ett kritiskt förhållningssätt. Respons på en annan elevs arbete kan till exempel ges i ett oppositionsförfarande med åhörare eller i mindre sammanhang skriftligt eller muntligt. Vid respons på en rapport kan till exempel frågeställningens tydlighet, val av metod, hantering av källor och sambandet mellan frågeställning och slutsats kommenteras.

Rapportskrivning

Inom flera av de högskoleförberedande programmen ska gymnasiearbetet redovisas i en rapport. Inom några program finns möjlighet till andra redovisningsformer beroende på programmens och inriktningarnas karaktär. Se programspecifika kommentarer nedan.

Precis som med gymnasiearbetet i övrigt förbereds eleven för rapportformen tidigare under sin utbildning. Att lärarna låter eleven bekanta sig med rapportgenren tidigt i utbildningen och successivt genom att till exempel läsa och skriva kortare rapporter är ett sätt att avdramatisera formen och att underlätta för eleven att koncentrera sig på ämnet och det analytiska arbetet.

Rapportens inledande del kan innehålla sammanfattning, bakgrund, syfte, frågeställning(ar) och metod. Huvuddelen kan innehålla en redogörelse för arbetet, resultat, analys, diskussion och slutsatser. I rapporten refererar eleven till källor som använts och i slutet av rapporten återfinns dessa källor i form av en källförteckning. Rapporten kan också kompletteras med bilagor av olika slag, till exempel enkäter och statistik.

Rapporten ska uppfylla grundläggande krav på språkriktighet och formell struktur. I en rapport bör man sträva efter klarhet, saklighet och ett precist språk. Språket i en rapport behöver inte vara komplicerat för att innehållet är komplicerat. Texten kan anpassas till mottagarna utan att förlora i tydlighet och exakthet genom att till exempel facktermer som bedöms vara svåra att förstå förklaras. När man diskuterar språket i en rapport med eleven kan man också resonera kring hur ämnet för texten bör stå i fokus, och inte rapportens författare/eleven. Elevens tankar, underbyggda av argument, kan däremot synas i en diskussion eller i en reflekterande del av rapporten. Med hjälp av korrekt citat- och referatteknik blir det tydligt vem som står bakom vad i texten.

Eleven ska också sammanfatta sitt arbete på engelska (inom det humanistiska programmet kan sammanfattningen vara på ett annat modernt språk). Även detta är en förberedelse för högskolan där uppsatser och rapporter ofta sammanfattas på engelska, framför allt för att underlätta för personer som inte talar svenska att avgöra om arbetet är av intresse för dem. I detta sammanhang handlar det om att eleven ska kunna förmedla sina ämneskunskaper på engelska; det är inte en språklig övning som ska bedömas för sin egen skull. Den engelska sammanfattningen i en rapport (abstract) ska kunna läsas som en fristående text. Den beskriver kortfattat rapporten (syfte, metod, resultat och slutsats) i en löpande text.

Inom estetiska programmet finns det inget krav på att den engelska beskrivningen eller sammanfattningen ska vara skriftlig. Det är dock rimligt att tänka sig att eleven också där skriver en engelsk sammanfattning (abstract) i de fall gymnasiearbetet redovisas i form av en rapport.

Mottagaranpassning

När eleven funderar på hur gymnasiearbetet ska presenteras, såväl skriftligt som muntligt eller i annan form, bör mottagarna och den övriga presentationskontexten finnas med i tankarna redan från början. Mottagaranpassning ska eleven ha tränat i olika ämnen genom hela skolgången. Mottagarna kan vara elever och lärare på den egna skolenheten men ibland är mottagargruppen en annan, till exempel personal på ett företag som ska läsa rapporten eller besökare på en festival som ska se på den dansföreställning gymnasiearbetet resulterat i.

Källkritik

Källkritik och källhantering ingår som självklara delar i många ämnen. I arbetet med källor ingår till exempel att diskutera metoder för urval av källor, hur citat och referat kan användas och vikten av att göra tydligt vad som är egna tankegångar och andras.

Nedan följer programspecifika kommentarer för de högskoleförberedande programmen.

Programspecifika kommentarer

Ekonomiprogrammet

I målen för gymnasiearbetet anges för ekonomiprogrammet:

Gymnasiearbetet ska visa att eleven är förberedd för högskolestudier inom i första hand det ekonomiska eller juridiska området. Det ska utföras på ett sådant sätt att eleven formulerar en frågeställning samt planerar, genomför och utvärderar ett större arbete som utgår från centrala kunskapsområden inom programmet. Gymnasiearbetet ska redovisas i en skriftlig rapport med en kort sammanfattning på engelska. Eleven ska presentera och diskutera sitt arbete samt ge respons på andra gymnasiearbeten.

Gymnasiearbetet ska utgå från de centrala kunskapsområden som beskrivs i examensmålen för ekonomiprogrammet. Dessa är: samhällsekonomi, företagsekonomi, entreprenörskap och juridik.

Gymnasiearbetet ska redovisas i en skriftlig rapport med en kort sammanfattning på engelska, eftersom det är en relevant redovisningsform inom ekonomiska och juridiska högskoleområden.

Som ett stöd i bedömningen av om eleven är förberedd för högskolestudier inom i första hand det ekonomiska eller juridiska området kan nedanstående punkter användas. Punkterna är uppdelade i tre underrubriker – Fakta och förståelse, Färdigheter samt Värderingsförmåga och förhållningssätt – för att markera en bred kunskapssyn.

Fakta och förståelse

I sitt gymnasiearbete visar eleven

- relevanta kunskaper om det valda kunskapsområdet med utgångspunkt i den avgränsade frågeställningen,
- kunskaper om relevanta begrepp, teorier, modeller och metoder inom det valda kunskapsområdet, samt
- kunskaper om relevanta källor och om hur man bedömer deras relevans och trovärdighet.

Färdigheter

I sitt gymnasiearbete visar eleven

- färdigheter i att avgränsa sin frågeställning,
- färdigheter i att använda relevanta begrepp, teorier, modeller och metoder för att hantera sin frågeställning,

- färdigheter i att använda lämplig teknik och metod för att söka information och samla in och bearbeta underlag,
- färdigheter i att presentera resultatet i en skriftlig rapport som uppfyller genrens grundläggande krav på språkriktighet och formell struktur,
- färdigheter i att muntligt sammanfatta och presentera gymnasiearbetet på ett sätt som är anpassat till situationen och målgruppen, samt
- färdigheter i att kort sammanfatta resultatet skriftligt på engelska med ett ämnesadekvat språk.

Värderingsförmåga och förhållningssätt

I sitt gymnasiearbete visar eleven

- förmåga att ta initiativ och ansvar för att anpassa planering och arbetssätt efter de situationer och krav som uppstår under arbetet,
- förmåga att kritiskt värdera och förhålla sig självständigt till valda källor,
- förmåga att belysa frågeställningen ur olika perspektiv,
- förmåga att värdera och dra slutsatser om sina resultat utifrån val av metod och källor samt utifrån egna arbetsmetoder och egen arbetsinsats, samt
- förmåga att ge, beakta och värdera saklig respons.

Programspecifika kommentarer

Estetiska programmet

I målen för gymnasiearbetet anges för estetiska programmet:

Gymnasiearbetet ska visa att eleven är förberedd för högskolestudier inom i första hand det konstnärliga, humanistiska eller samhällsvetenskapliga området. Det ska utföras på ett sådant sätt att eleven planerar, genomför och utvärderar ett större arbete som utgår från centrala kunskapsområden inom programmet. Gymnasiearbetet ska redovisas på ett sätt som efterliknar de redovisningsformer som förekommer inom för arbetet relevanta högskoleutbildningar. Redovisningen ska innehålla en beskrivning av arbetet på engelska. Eleven ska presentera och diskutera sitt arbete samt ge respons på andra gymnasiearbeten.

Gymnasiearbetet ska utgå från de centrala kunskapsområden som beskrivs i examensmålen för estetiska programmet. Dessa är: estetik, konst, kultur och kommunikation.

Gymnasiearbetet ska redovisas på ett sätt som efterliknar de redovisningsformer som förekommer inom för arbetet relevanta högskoleutbildningar. Redovisningen ska innehålla en beskrivning av arbetet på engelska. Estetiska programmet förbereder främst för högskolestudier inom det konstnärliga, humanistiska eller samhällsvetenskapliga området. Eftersom redovisningsformer och antagningsförfarande inom dessa högskoleområden varierar är formuleringen om hur gymnasiearbetet ska redovisas generell. Om det handlar om ett arbete inom det konstnärliga området kan till exempel en teaterföreställning vara en relevant redovisningsform. Om det däremot handlar om ett arbete inom det humanistiska området kan redovisningen likna den på humanistiska programmet, dvs. en skriftlig rapport.

Redovisningen ska, som tidigare nämnts, innehålla en beskrivning av arbetet på engelska. Det finns inget krav på att det ska vara en skriftlig beskrivning. Eleven måste dock på något sätt visa att hon eller han behärskar engelska språket tillräckligt väl för att kunna använda det inom sitt ämnesområde. För ett skriftligt arbete är det rimligt att tänka sig att eleven gör en engelsk sammanfattning.

Som ett stöd i bedömningen av om eleven är förberedd för högskolestudier inom i första hand det konstnärliga, samhällsvetenskapliga eller humanistiska området kan nedanstående punkter användas. Punkterna är uppdelade i tre underrubriker – Fakta och förståelse, Färdigheter samt Värderingsförmåga och förhållningssätt – för att markera en bred kunskapssyn.

Fakta och förståelse

I sitt gymnasiearbete visar eleven

- relevanta kunskaper om det valda kunskapsområdet med utgångspunkt i den avgränsade idén eller frågeställningen,

- kunskaper om relevanta begrepp, teorier, metoder och tekniker inom det valda kunskapsområdet,
- kunskaper om relevanta källor och om hur man bedömer deras relevans och trovärdighet, samt
- förståelse av estetikens och konstens samspel med andra kunskapsområden.

Färdigheter

I sitt gymnasiearbete visar eleven

- färdigheter i att uttrycka sig med valt uttrycksmedel,
- färdigheter i att använda konstnärliga, humanistiska eller samhällsvetenskapliga metoder,
- färdigheter i att använda lämplig teknik och metod för att söka information och samla in och bearbeta underlag,
- färdigheter i att använda språket korrekt och formellt riktigt utifrån de genrespecifika krav som gymnasiearbetets redovisningsform ställer,
- färdigheter i att sammanfatta och presentera gymnasiearbetet på ett sätt som är anpassat till situationen och målgruppen, samt
- färdigheter i att beskriva arbetet på engelska med ett ämnesadekvat språk.

Värderingsförmåga och förhållningssätt

I sitt gymnasiearbete visar eleven

- förmåga att ta initiativ till och ansvar för att anpassa planering och arbetssätt efter de situationer och krav som uppstår under arbetet,
- förmåga att kritiskt värdera och förhålla sig självständigt till valda källor och estetiska uttryck,
- förmåga att värdera och dra slutsatser om sina resultat utifrån den egna intentionen och val av uttrycksform, metod, teknik och källor samt utifrån egna arbetsmetoder och egen arbetsinsats, samt
- förmåga att ge, beakta och värdera saklig respons.

Programspecifika kommentarer

Humanistiska programmet

I målen för gymnasiearbetet anges för humanistiska programmet:

Gymnasiearbetet ska visa att eleven är förberedd för högskolestudier inom i första hand det humanistiska området. Det ska utföras på ett sådant sätt att eleven formulerar en frågeställning samt planerar, genomför och utvärderar ett större arbete som utgår från centrala kunskapsområden inom programmet. Gymnasiearbetet ska redovisas i en skriftlig rapport med en kort sammanfattning på engelska eller valfritt modernt språk. Eleven ska presentera och diskutera sitt arbete samt ge respons på andra gymnasiearbeten.

Gymnasiearbetet ska utgå från de centrala kunskapsområden som beskrivs i examensmålen för humanistiska programmet. Dessa är: språk, språkvetenskap, historia, litteratur, filosofi, kulturhistoria, kulturvetenskap, samtida kultur samt psykologi.

Gymnasiearbetet ska redovisas i en skriftlig rapport med en kort sammanfattning på engelska eller valfritt modernt språk, eftersom det är en relevant redovisningsform inom humanistiska högskoleområden.

Som ett stöd i bedömningen av om eleven är förberedd för högskolestudier inom i första hand det humanistiska området kan nedanstående punkter användas. Punkterna är uppdelade i tre underrubriker – Fakta och förståelse, Färdigheter samt Värderingsförmåga och förhållningssätt – för att markera en bred kunskapssyn.

Fakta och förståelse

I sitt gymnasiearbete visar eleven

- relevanta kunskaper om det valda kunskapsområdet med utgångspunkt i den avgränsade frågeställningen,
- kunskaper om relevanta begrepp, teorier och metoder inom det valda kunskapsområdet,
- samt
- kunskaper om relevanta källor, till exempel textkällor, filmer, konstverk och historiska föremål, samt om hur man bedömer källornas relevans och trovärdighet.

Färdigheter

I sitt gymnasiearbete visar eleven

- färdigheter i att avgränsa sin frågeställning,

- färdigheter i att använda relevanta begrepp, teorier och metoder för att hantera sin frågeställning, till exempel att använda relevanta språkvetenskapliga begrepp i ett lingvistiskt arbete eller att tillämpa ett genusperspektiv i ett historiskt arbete,
- färdigheter i att använda lämplig teknik och metod för att söka information och samla in och bearbeta underlag,
- färdigheter i att presentera resultatet i en skriftlig rapport som uppfyller genrens grundläggande krav på språkriktighet och formell struktur,
- färdigheter i att muntligt sammanfatta och presentera gymnasiearbetet på ett sätt som är anpassat till situationen och målgruppen, samt
- färdigheter i att kort sammanfatta resultatet skriftligt på engelska eller valfritt modernt språk med ett ämnesadekvat språk. I de fall handledaren inte behärskar det valda språket bör det finnas en medbedömare som behärskar det och som kan bedöma sammanfattningen och ämnesspråkets relevans.

Värderingsförmåga och förhållningssätt

I sitt gymnasiearbete visar eleven

- förmåga att ta initiativ och ansvar för att anpassa planering och arbetssätt efter de situationer och krav som uppstår under arbetet,
 - förmåga att kritiskt värdera och förhålla sig självständigt till valda källor,
 - förmåga att belysa frågeställningen ur olika perspektiv,
 - förmåga att värdera och dra slutsatser om sina resultat utifrån val av metod och källor
- samt utifrån egna arbetsmetoder och egen arbetsinsats, samt
- förmåga att ge, beakta och värdera saklig respons.

Programspecifika kommentarer

Naturvetenskapsprogrammet

I målen för gymnasiearbetet anges för naturvetenskapsprogrammet:

Gymnasiearbetet ska visa att eleven är förberedd för högskolestudier inom i första hand det naturvetenskapliga eller matematiska området. Det ska utföras på ett sådant sätt att eleven formulerar en frågeställning samt planerar, genomför och utvärderar ett större arbete som utgår från centrala kunskapsområden inom programmet. Gymnasiearbetet ska redovisas i en skriftlig rapport med en kort sammanfattning på engelska. Eleven ska presentera och diskutera sitt arbete muntligt samt ge respons på andra gymnasiearbeten.

Gymnasiearbetet ska utgå från de centrala kunskapsområden som beskrivs i examensmålen för naturvetenskapsprogrammet. Dessa är: naturvetenskap och matematik. Efter examen från programmet ska eleverna ha kunskaper för högskolestudier inom främst naturvetenskap, matematik och teknik men även inom andra områden.

Gymnasiearbetet ska redovisas i en skriftlig rapport med en kort sammanfattning på engelska, eftersom det är en relevant redovisningsform inom naturvetenskapliga och matematiska högskoleområden.

Som ett stöd i bedömningen av om eleven är förberedd för högskolestudier inom i första hand det naturvetenskapliga eller matematiska området kan nedanstående punkter användas. Punkterna är uppdelade i tre underrubriker – Fakta och förståelse, Färdigheter samt Värderingsförmåga och förhållningssätt – för att markera en bred kunskapssyn.

Fakta och förståelse

I sitt gymnasiearbete visar eleven

- relevanta kunskaper om det valda kunskapsområdet med utgångspunkt i den avgränsade frågeställningen,
- kunskaper om relevanta begrepp, teorier, modeller och metoder inom det valda kunskapsområdet, samt
- kunskaper om relevanta källor och om hur man bedömer deras relevans och trovärdighet.

Färdigheter

I sitt gymnasiearbete visar eleven

- färdigheter i att avgränsa sin frågeställning,
- färdigheter i att använda relevanta begrepp, teorier, modeller och metoder för att hantera sin frågeställning, till exempel att använda naturvetenskapliga eller matematiska metoder i ett arbete där enkla eller konkreta experiment är utgångspunkten,
- färdigheter i att använda lämplig teknik och metod för att söka information och samla in och bearbeta underlag,
- färdigheter i att presentera resultatet i en skriftlig rapport som uppfyller genrens grundläggande krav på språkriktighet och formell struktur,
- färdigheter i att muntligt sammanfatta och presentera gymnasiearbetet på ett sätt som är anpassat till situationen och målgruppen, samt
- färdigheter i att kort sammanfatta resultatet skriftligt på engelska med ett ämnesadekvat språk.

Värderingsförmåga och förhållningssätt

I sitt gymnasiearbete visar eleven

- förmåga att ta initiativ och ansvar för att anpassa planering och arbetssätt efter de situationer och krav som uppstår under arbetet,
- förmåga att kritiskt värdera och förhålla sig självständigt till valda källor,
- förmåga att belysa frågeställningen ur olika perspektiv,
- förmåga att värdera och dra slutsatser om sina resultat utifrån val av metod och källor samt utifrån egna arbetsmetoder och egen arbetsinsats, samt
- förmåga att ge, beakta och värdera saklig respons.

Programspecifika kommentarer

Samhällsvetenskapsprogrammet

I målen för gymnasiearbetet anges för samhällsvetenskapsprogrammet:

Gymnasiearbetet ska visa att eleven är förberedd för högskolestudier inom i första hand det samhällsvetenskapliga området. Det ska utföras på ett sådant sätt att eleven formulerar en frågeställning samt planerar, genomför och utvärderar ett större arbete som utgår från centrala kunskapsområden inom programmet. Gymnasiearbetet ska redovisas antingen i en skriftlig rapport, eller i relevanta fall i en medieproduktion eller på annat lämpligt sätt utifrån arbetets innehåll kompletterat med en kortare skriftlig redogörelse. Rapporten eller den skriftliga redogörelsen ska innehålla en kort sammanfattning på engelska. Eleven ska presentera och diskutera sitt arbete samt ge respons på andra gymnasiearbeten.

Gymnasiearbetet ska utgå från de centrala kunskapsområden som beskrivs i examensmålen för samhällsvetenskapsprogrammet. Dessa är: samhällsfrågor och samhällsförhållanden, samhällens strukturer, verksamheter och funktioner, samspelet mellan individ och samhälle, människors livsvillkor samt mediernas och informationsteknikens förutsättningar och möjligheter.

Gymnasiearbetet ska redovisas antingen i en skriftlig rapport, eller i relevanta fall i en medieproduktion eller på annat lämpligt sätt utifrån arbetets innehåll kompletterat med en kortare skriftlig redogörelse. Rapporten eller den skriftliga redogörelsen ska innehålla en kort sammanfattning på engelska. Samhällsvetenskapsprogrammet förbereder främst för högskolestudier inom det samhällsvetenskapliga området.

Det är ett brett område, som också innehåller högskoleutbildningar inom till exempel media och kommunikation. Därför kan till exempel en medieproduktion vara relevant som redovisningsform om eleven har läst många kurser som riktar sig mot högskoleutbildningar inom media och kommunikation. Även om eleven redovisar sitt arbete i en medieproduktion eller på annat lämpligt sätt ska hon eller han komplettera redovisningen med en kortare skriftlig redogörelse eftersom betoningen ska ligga på att eleven visar högskoleförberedelse. I den kortare skriftliga redogörelsen ska arbetets syfte och frågeställning, valda teorier och modeller för hantering av frågeställningen, en metoddiskussion samt en diskussion om val av källor inklusive kritisk värdering av källorna finnas med. Dessutom ska det i redogörelsen finnas med ett sammanfattande resonemang om de viktigaste slutsatserna utifrån frågeställningen.

Som ett stöd i bedömningen av om eleven är förberedd för högskolestudier inom i första hand det samhällsvetenskapliga området kan nedanstående punkter användas. Punkterna är uppdelade i tre underrubriker – Fakta och förståelse, Färdigheter samt Värderingsförmåga och förhållningssätt – för att markera en bred kunskaps-syn.

Fakta och förståelse

I sitt gymnasiearbete visar eleven

- relevanta kunskaper om det valda kunskapsområdet med utgångspunkt i den avgränsade frågeställningen,
- kunskaper om relevanta begrepp, teorier, modeller och metoder inom det valda kunskapsområdet, samt
- kunskaper om relevanta källor och om hur man bedömer deras relevans och trovärdighet.

Färdigheter

I sitt gymnasiearbete visar eleven

- färdigheter i att avgränsa sin frågeställning,
- färdigheter i att använda relevanta begrepp, teorier, modeller och metoder för att hantera sin frågeställning,
- färdigheter i att använda lämplig teknik och metod för att söka information och samla in och bearbeta underlag,
- färdigheter i att presentera resultatet i en skriftlig rapport som uppfyller genrens grundläggande krav på språkriktighet och formell struktur, eller i relevanta fall i en medieproduktion eller på annat lämpligt sätt,
- färdigheter i att muntligt sammanfatta och presentera gymnasiearbetet på ett sätt som är anpassat till situationen och målgruppen, samt
- färdigheter i att kort sammanfatta resultatet skriftligt på engelska med ett ämnesadekvat språk.

Värderingsförmåga och förhållningssätt

I sitt gymnasiearbete visar eleven

- förmåga att ta initiativ och ansvar för att anpassa planering och arbetssätt efter de situationer och krav som uppstår under arbetet,
- förmåga att kritiskt värdera och förhålla sig självständigt till valda källor,
- förmåga att belysa frågeställningen ur olika perspektiv,
- förmåga att värdera och dra slutsatser om sina resultat utifrån val av metod och källor samt utifrån egna arbetsmetoder och egen arbetsinsats, samt
- förmåga att ge, beakta och värdera saklig respons.

Programspecifika kommentarer

Teknikprogrammet

I målen för gymnasiearbetet anges för teknikprogrammet:

Gymnasiearbetet ska visa att eleven är förberedd för högskolestudier inom i första hand det tekniska området. Det ska utföras på ett sådant sätt att eleven formulerar en frågeställning samt planerar, genomför och utvärderar ett större arbete som utgår från centrala kunskapsområden inom programmet. Gymnasiearbetet ska redovisas antingen i en skriftlig rapport eller på annat lämpligt sätt med relevanta verktyg och medier utifrån arbetets innehåll kompletterat med en kortare skriftlig redogörelse. Rapporten eller den skriftliga redogörelsen ska innehålla en kort sammanfattning på engelska. Eleven ska presentera och diskutera sitt arbete samt ge respons på andra gymnasiearbeten.

Gymnasiearbetet ska utgå från de centrala kunskapsområden som beskrivs i examensmålen för teknikprogrammet. Dessa är: teknik, teknisk utveckling, teknikens roll i samspelet mellan människa och natur med hänsyn till hållbar utveckling samt fysik, kemi och matematik med fokus på tekniska processer.

Gymnasiearbetet ska redovisas antingen i en skriftlig rapport eller på annat lämpligt sätt med relevanta verktyg och medier utifrån arbetets innehåll kompletterat med en kortare skriftlig redogörelse. Rapporten eller den skriftliga redogörelsen ska innehålla en kort sammanfattning på engelska. Teknikprogrammet förbereder främst för högskolestudier inom det tekniska området. Det är ett brett område som representeras av programmets fem inriktningar. Därför är en skriftlig rapport eller, beroende på arbetets innehåll, en redovisning med relevanta verktyg och medier lämpliga redovisningsformer. Här finns en tydlig koppling till arbetets innehåll, och det är alltså innehållet som styr redovisningsformen. En elev som studerar med inriktning teknikvetenskap, som förbereder för till exempel civilingenjörsutbildningar, kan redovisa sitt arbete i form av en skriftlig rapport i likhet med naturvetenskapsprogrammet, för att vara förberedd för dessa utbildningar. Även om eleven redovisar sitt arbete med relevanta verktyg och medier ska hon eller han komplettera redovisningen med en kortare skriftlig redogörelse eftersom betoningen ska ligga på att teknikprogrammet är högskoleförberedande. I den kortare skriftliga redogörelsen ska frågeställning, relevanta kunskaper om det valda området, belysning av frågeställningen utifrån olika perspektiv samt värdering och slutsatser om resultatet finnas med. Dessutom ska eleven använda ett tekniskt språk, och matematiken kan vara ett språk och ett redskap.

Som ett stöd i bedömningen av om eleven är förberedd för högskolestudier inom i första hand det tekniska området kan nedanstående punkter användas. Punkterna är uppdelade i tre underrubriker – Fakta och förståelse, Färdigheter samt Värderingsförmåga och förhållningssätt – för att markera en bred kunskapssyn.

Fakta och förståelse

I sitt gymnasiearbete visar eleven

- relevanta kunskaper om det valda kunskapsområdet med utgångspunkt i den avgränsade frågeställningen,
- kunskaper om relevanta begrepp, teorier, modeller och metoder inom det valda kunskapsområdet, samt
- kunskaper om relevanta källor och om hur man bedömer deras relevans och trovärdighet.

Färdigheter

I sitt gymnasiearbete visar eleven

- färdigheter i att avgränsa sin frågeställning,
- färdigheter i att använda relevanta begrepp, teorier, modeller och metoder för att hantera sin frågeställning,
- färdigheter i att använda lämplig teknik och metod för att söka information och samla in och bearbeta underlag,
- färdigheter i att presentera resultatet i en skriftlig rapport eller en kortare redogörelse som uppfyller genrens grundläggande krav på språkriktighet och formell struktur,
- färdigheter i att muntligt sammanfatta och presentera gymnasiearbetet på ett sätt som är anpassat till situationen och målgruppen, samt
- färdigheter i att kort sammanfatta resultatet skriftligt på engelska med ett ämnesadekvat språk.

Värderingsförmåga och förhållningssätt

I sitt gymnasiearbete visar eleven

- förmåga att ta initiativ och ansvar för att anpassa planering och arbetssätt efter de situationer och krav som uppstår under arbetet,
- förmåga att kritiskt värdera och förhålla sig självständigt till valda källor,
- förmåga att belysa frågeställningen ur olika perspektiv,
- förmåga att värdera och dra slutsatser om sina resultat utifrån val av metod och källor samt utifrån egna arbetsmetoder och egen arbetsinsats, samt
- förmåga att ge, beakta och värdera saklig respons.